

Motion till riksdagen

1989/90:U622

av Inger Koch m.fl. (m)

Mänskliga rättigheter

Respekten för varje människas värde, åsikter och rättigheter oavsett kön, ålder, ras, etnisk och religiös tillhörighet får sin fasta grund i ett demokratiskt styrelseskick och i rättssamhället.

Att utöva sina mänskliga rättigheter är en naturlig del i demokratins verksamhet och utveckling.

Varje form av förtryck är ett brott mot mänskliga rättigheter. Det är samtidigt ett brott mot grunderna för hur demokratin skall fungera.

Förtrycket i vår värld utövas framför allt i odemokratiska samhällen, där regimer inte tål opposition och där förtrycket är en förutsättning för de härskandes maktutövning.

Överallt i världen kränks och förnekas i dag människors grundläggande rättigheter. Detta gäller framför allt de medborgerliga och politiska rättigheterna, men även ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Amnesty International redovisar i sin årsrapport 1989, att tiotusentals människor med berätt mod dödades på uppdrag av regeringar i minst 25 länder under 1988. Detta dödande har fortsatt även under 1989.

Man har klara belägg för att massmord har förövats av regeringsstyrkor och för att enskilda personer, män, kvinnor och även barn, har mördats på regeringars uppdrag. Motiven för dessa mord har i de flesta fall varit att offren misstänkts för opposition mot den härskande regimen. Människor har också dödades för sin religion, sin etniska tillhörighet och för kontakter eller släktskap med människor som ansetts vara fiender till regeringarna.

Respekten för demokrati och mänskliga rättigheter måste ständigt hävdas och försvaras. När detta sker får det ofta karaktär av kritik mot sittande regimer som inte tål opposition.

Sverige vill att kampen för demokrati och för mänskliga fri- och rättigheter skall vara ett viktigt led i vår utrikespolitik. Det är viktigt att driva denna politik med fasthet och konsekvens och inte med otydliga uttalanden. Glidningar i begreppen och ändringar i formuleringarna skapar osäkerhet om vad den svenska utrikespolitiken står för.

Det gäller att mäta med samma mått oavsett var i världen övergreppen sker och tala med samma inlevelse och medkänsla om människors rätt till frihet och trygghet i alla länder oavsett vilken politisk regim som härskar.

Så sker inte alltid. Det är allvarligt när trovärdigheten i den svenska utri-

kespolitiken undergrävs av att Sverige håller ett tonläge vad gäller fjärran länder och ett annat när det gäller förhållanden i vår närhet.

Internationella konventioner och internationell opinionsbildning för arbetet med de mänskliga fri- och rättigheterna framåt. Ingen regering kan i dag säga, att mänskliga rättigheter är en nationell fråga. I enlighet med FN-stadgan har världens länder förpliktigt sig att samarbeta när det gäller övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. Som medlem i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna är det särskilt viktigt att Sverige fullföljer detta åtagande.

ESK-processen har här bidragit till en ny syn när det gäller uppföljning och efterlevnad av gjorda åtaganden. Detta borde ge ökad tyngd och styrka också åt FN:s arbete.

Konventionsbildningen inom FN:s ram har gjort stora framsteg.

Det är särskilt glädjande att konstatera, att FN nu efter tio års diskussioner förra året antog konventionen om skydd för barnens rättigheter och en ny standard för att särskilt skydda dem mot sexuellt utnyttjande och mot andra övergrepp.

Dock anser vi moderater att det fortfarande finns stora brister när det gäller att följa upp hur beslutet följs. FN:s system för uppföljning, kontroll och rådgivning bör stärkas. Sverige bör arbeta för detta.

När Sverige nu har tagit plats i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, bör vi ta vara på varje tillfälle att med stor beslutsamhet agera i dessa frågor.

Just nu ser vi en utveckling mot ökad demokrati på flera håll i världen. Tidpunkten borde därför vara särskilt lämplig nu att inom FN:s ram medverka till att bryta upp gamla låsningar och söka nya lösningar för en förbättrad uppföljning och efterlevnad av FN-stadgan.

Att insikten om uppföljningens betydelse ökar också i FN-sammanhang visar det förhållandet att man till den nu antagna barnkonventionen har kopplat ett system för bistånd.

Sveriges uppgift är inte bara att kritisera och reagera. Lika viktigt är att vi genom vår utrikespolitik stärker och utvecklar respekten för de mänskliga rättigheterna. Detta bör ske både bilateralt och inom FN-systemets ram. Stödet för mänskliga rättigheter skall vara särskilt tydligt i vår biståndspolitik. Att främja en demokratisk utveckling är ju ett av de fem målen för svenskt biståndsarbete.

Demokratimålet beaktas inte tillräckligt i den svenska biståndspolitikens utformning. Tvärtom har den svenska regeringen varit alltför passiv när det gällt övergrepp mot mänskliga rättigheter i våra samarbetsländer.

Det är möjligt att utforma den svenska biståndspolitikens så att den verkligen stöder en utveckling i demokratisk riktning. Vi bör stödja utvecklingen av ett rättssamhälle, en fri press, fack och folkrörelser. Sverige har enligt vår mening stora förutsättningar för att verka för en sådan utveckling.

Långvariga biståndsinsatser i flera av de länder som i dag tar emot svenskt bistånd, har i mycket ringa utsträckning lett till en sådan demokratisk utveckling i mottagarländerna. Svåra övergrepp mot de mänskliga fri- och rättigheterna förekommer i alltför många av mottagarländerna för svenskt bistånd.

I den moderata motionen rörande tredje världen och i biståndsmotionen redogörs för den moderata biståndspolitik. Där föreslås åtgärder för att förmå de länder som är mottagare av svenskt bistånd, att stärka respekten för mänskliga rättigheter och främja en demokratisk utveckling.

Arbetet med att stödja mänskliga fri- och rättigheter framstår som allt angelägnare. Allt fler blir medvetna om det förtryck som förekommer i alltför många länder och allt färre är beredda att acceptera dubbla budskap från de styrande. Man kan inte samtidigt bekänna sig till demokratins principer och begå svåra brott mot grundläggande mänskliga rättigheter.

Passiviteten när det gäller att påtala brott mot mänskliga rättigheter kan dessvärre sökas i att många länder i något avseende själva agerar så att de inte kan undgå kritik. Men det får inte lägga hinder i vägen för att söka finna utgångspunkter för ett agerande i dessa frågor.

En förutsättning för att kunna utöva sina rättigheter är, att man känner till reglernas existens. Det bör vara en strävan att i alla länder föra in undervisning om mänskliga rättigheter och om det personliga ansvaret att inte medverka till att utöva förtryck. Information om mänskliga fri- och rättigheter måste spridas till alla och särskilt till vissa nyckelgrupper.

Sverige bör verka för att stärka FN-systemets möjligheter att främja respekten för de mänskliga fri- och rättigheterna. Detta kan ske på flera olika sätt. Bland annat bör systemet för uppföljning och kontroll förbättras. FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna bör kunna utveckla sitt arbete bl. a. genom att sammanträda oftare.

FN bör också intensifiera sitt samarbete med de regionala kommissioner för de mänskliga rättigheterna som numera finns på flera håll.

Sverige bör i FN-sammanhang verka för att resurserna ökas för Förenta Nationernas centrum för mänskliga rättigheter, som för närvarande leds av svensken Jan Mårtensson. Denna del av FN-organisationen bör enligt vår mening få ökade möjligheter att genomföra rådgivnings- och konsultinsatser på fältet.

Som medlem i MR-kommissionen måste Sverige särskilt beakta, att det föreslagna tilläggsprotokollet till tortyrkonventionen om möjligheter till inspektion av fångelser, snarast upptas till behandling.

Sverige bör också inom bl. a. FN-systemets ram verka för att brott mot mänskliga rättigheter påtalas och fördöms. I den moderata motionen som behandlar tredje världen föreslås, att ett fristående institut inrättas för att kunna följa och främja utvecklingen av mänskliga rättigheter.

Det är angeläget att bygga upp ett samarbete mellan sådana institut och internationella organ med samma inriktning. Samarbetet bör omfatta FN:s organ för mänskliga rättigheter och regionala kommissioner.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett intensifierat svenskt agerande i frågor som rör mänskliga fri- och rättigheter i syfte att stärka FN-systemet och respekten för efterlevnaden av FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges agerande när det gäller internationell inspektion av fängelser,

Mot. 1989/90
U622

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör verka för ökade resurser för FN:s centrum för mänskliga rättigheter.

Stockholm den 25 januari 1990

Inger Koch (m)

Alf Wennerfors (m)

Eva Björne (m)